



Sabima kartleggingsnotat 31, 2021

## Kartlegging av gresshopper, skjoldlus, mellus, bier og veps i Sør-Norge

Lars Ove Hansen

### Sammendrag

Det ble foretatt fem turer på Sørlandet for å samle insekter generelt, men med hovedfokus på gresshopper (*Orthoptera*), skjoldlus (*Coccoidea*), mellus, bier (*Apoidea*) og veps (*Hymenoptera*). Det ble foretatt innsamlinger i følgende kommuner: Larvik, Bamble, Porsgrunn (Vestfold og Telemark) Gjerstad, Arendal, Froland, Grimstad, Lillesand, Kristiansand og Birkenes (Agder). På de første turene ble det foretatt mest håving, mens på de siste ble det mer innsamling av plantemateriale til klekking neste vår. En suger (*Psylloidea*) er påvist for første gang i Nord-Europa og ei minérflue er påvist for første gang i Norge. Ellers er det gjort en del funn av skjoldlus (*Coccidae*). Det ble innsamlet et meget stort materiale som skal klekkes til våren etter overvintring.

### Metodikk

Det ble i alt foretatt fem turer, alle til Sørlandet. Base har vært Nordåsveien 34 i Birkeland (Birkenes kommune). Planen var også å undersøke Innlandet og grensetraktene til Sverige, men det ble det dessverre ikke tid til. Dette får vente til en senere anledning. Her er turene:

- **Tur 1:** Lørdag 26. – mandag 28. Juni: Drammen – Birkenes
- **Tur 2:** Lørdag 24. – mandag 26. Juli: Drammen – Stavern (Galleworkshop)
- **Tur 3:** Søndag 22. – tirsdag 24. August: Drammen – Birkenes
- **Tur 4:** Torsdag 23. – lørdag 25. September: Drammen – Birkenes
- **Tur 5:** Onsdag 10. – fredag 12. November: Drammen - Birkenes

Det ble foretatt innsamlinger i følgende kommuner:

- Larvik (Vestfold og Telemark)
- Bamble (Vestfold og Telemark)
- Porsgrunn (Vestfold og Telemark)
- Gjerstad (Agder)
- Arendal (Agder)
- Froland (Agder)



- Grimstad (Agder)
- Lillesand (Agder)
- Kristiansand (Agder)
- Birkenes (Agder)

Følgende innsamlingsmetoder ble benyttet:

- Håving / slaghåving
- Fargetallerkener
- Innsamling av plantemateriale: blomsterhoder, kongler, galler, miner, kvister og stengler
- Innsamling av larver
- Håndplukking

På de første turene ble det foretatt mest håving, mens på de siste ble det mer innsamling av plantemateriale. Dette er materiale som skal ligge til overvintring, og legges så for utdriving og klekking av insekter til våren. Det ble innsamlet materiale fra følgende planter og trær:

- Eik (*Quercus robur*)
- Bøk (*Fagus silvatica*)
- Reinfann (*Tanacetum vulgare*)
- Vanlig ryllik (*Achillea millefolium*)
- Selje (*Salix caprea*)
- Barlind (*Taxus baccata*) [kultivar]
- Sveve (*Hieracium*, *Pilosella*)
- Nikkoedelgran (*Abies homolepis*)
- Rhododendron sp.

## Resultater

### Gresshopper (Orthoptera)

**Rødgumpgresshoppe *Omocestus rufipes* (Zetterstedt, 1821) (Acrididae):** Det ble samlet en del vanlige arter av gresshopper. En litt sjeldnere art kan nevnes, nemlig rødgumpgresshoppe som ble samlet på to forskjellige lokaliteter i Grimstad kommune. Arten blir veldig ofte forvekslet med gråbrun markgresshoppe.

Referanser: Holst 1986, Ottesen 1992.



## **Nebbmunner (*Hemiptera*)**

### **Barlindskjoldlus (*Parthenolecanium pomericum*) (Kawecki, 1954)**

**(Coccidae):** Denne arten er lett kjennelig fordi den er monofag på barlind (*Taxus baccata*). Det ble undersøkt flere hundre barlindbusker, alle i hager og parker. Det ble sett spesielt på kirkegårder. Arten er kun påvist en gang i Norge, fra Ås. Masseforekomster ble funnet på tre lokaliteter i Kristiansand, Lillesand og Arendal kommune. Det forekommer også noen få funn fra Botanisk hage på Tøyen i Oslo, samt masseforekomster i Eidsberg og Fredrikstad (Ove Sørlibråten pers. med.). Arten er antagelig ikke påvist på stedegen barlind i Norge. Materiale er satt til overvintring for å klekke eventuelle parasitter til våren fra skjoldlusene. Referanser: Fjelddalen 1996.

***Eriopeltis lichtensteini* Signoret, 1877 (Coccidae):** Det ble påvist en masseforekomst i Froland kommune på bergørkvein (*Calamagrostis epigejos*). Lokaliteten ble funnet av Inger-Lise Fonneland som i utgangspunktet sendte meg materiale, men senere viste meg lokaliteten. Arten er tidligere publisert fra Larvik kommune, men det foreligger upubliserte funn fra Eidsberg og Hurum kommune. Ytterligere materiale ble samlet inn, og noe ble satt til overvintring for klekking av parasitter til våren. Referanser: Fjelddalen 1996.

***Pulvinaria floccifera* (Westwood, 1870) (Coccidae):** Denne arten er meget vanlig på *Rhododendron* i flere hager i Grimstad. Det var Inger-Lise Fonneland som gjorde meg oppmerksom på dette. Det foreligger funn fra Oslo og Bergen fra forskjellige næringsplanter, men ikke *Rhododendron*. Referanser: Fjelddalen 1996.

***Calophya rhois* (Löw, 1877) (Calophyidae):** Det ble slaghåvet en liten serie med sugere (Psylloidea) på europeisk hageparykkbusk (*Cotinus coggygria*) i botanisk hage i Kristiansand. Dette er *Calophya rhois* som er monofag på *Cotinus*. De kjennetegnes med typisk brun dorsalside på thorax. Arten representerer familien Calophyidae som ikke er påvist i Nord-Europa tidligere. Referanser: Ellis 2021.

## **Tovinger (*Diptera*)**

***Hexomyza simplicoides* (Hendel, 1920) (Agromyzidae):** Det ble samlet en serie barkgaller på seljekvister (*Salix caprea*) på et ruderat område i Kristiansand. Disse tilhører slekta *Hexomyza* (Agromyzidae) der det finnes tre arter i Europa som lager barkgaller på *Salix* og *Populus*. Det er to aktuelle arter som lager galler på *Salix*, men ut fra vertssvalget ser dette ut til å være *Hexomyza simplicoides*. Arten vil bli forsøkt klekket til våren. I Nord-Europa er arten kun kjent fra Finland. Referanser: Ellis 2021, Martinez 2021, Spencer 1976).



### Litteratur:

- Ellis, W. N. 2021. Plant parasites of Europe. [www.bladmineerders.nl](http://www.bladmineerders.nl). [Accessed: 14 November 2021].
- Fjelddalen, J. 1996. Skjoldlus (Coccinea, Horn.) i Norge. *Insekt-Nytt* 21 (3), 4–25.
- Holst K.Th. 1986. The Saltatoria (Bush-crickets, crickets and grasshoppers) of Northern Europe. *Fauna Entomologica Scandinavica* 16. Brill / Scandinavian Science Press Ltd., København. 127s.
- Martinez, M. 2021. Fauna Europaea: Agromyzidae. In Pape, T. & Beuk, P. (eds.) (2021) Fauna Europaea: Diptera - Brachycera. Fauna Europaea version 2.4. [www.fauna-eu.org](http://www.fauna-eu.org). [Accessed: 14 November 2021].
- Ottesen, P. 1992. Norges gresshopper. *Norske Insekttabeller* 13. Norsk Entomologisk Forening, Oslo. 30 s.
- Spencer, K. 1976. The Agromyzidae (Diptera) of Fennoscandia and Denmark. *Fauna Entomologica Scandinavica* 5, 1–606.